

2018 | Φάση 2 | Διαγωνίσματα Επανάληψης

ΧΗΜΕΙΑ

Γ' Γενικού Λυκείου
Θετικών Σπουδών

Τετάρτη 11 Απριλίου 2018 | Διάρκεια Εξέτασης: 3 ώρες

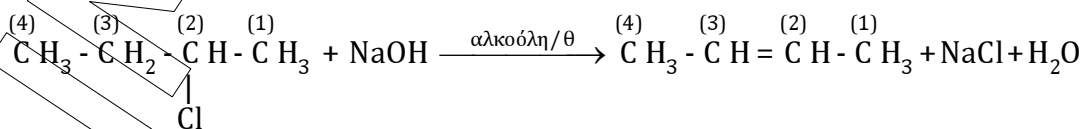
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΘΕΜΑ Α

- A1. δ
- A2. β
- A3. β
- A4. γ
- A5. α. Λάθος
β. Λάθος
γ. Σωστή
δ. Σωστή
ε. Σωστή

ΘΕΜΑ Β

B1. Η χημική εξίσωση είναι:

Οι C(1) και C(4) δε μεταβάλλουν τον αριθμό οξειδωσής τους (Α.Ο = -3).

Ο C(2) ανάγεται καθώς μειώνεται ο Α.Ο. του από 0 σε -1.

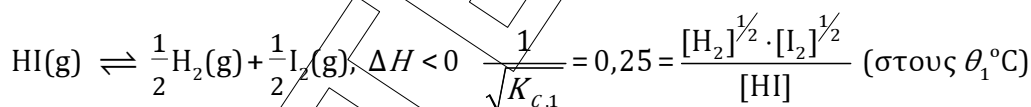
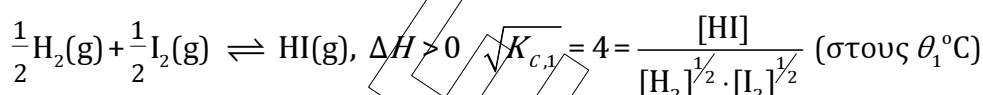
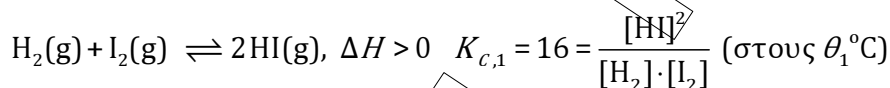
Ο C(3) οξειδώνεται καθώς αυξάνεται ο Α.Ο. του από -2 σε -1.

2018 | Φάση 2 | Διαγωνίσματα Επανάληψης

- B2 α.** Οι ηλεκτρονιακές δομές των δυο ιόντων είναι ίδιες (είναι ισοηλεκτρονιακά):
 ${}_{16}\text{S}^{2-}: 1s^2 2s^2 2p^6 3s^2 3p^6$
 ${}_{19}\text{K}^+: 1s^2 2s^2 2p^6 3s^2 3p^6$
Έτσι, τα δύο ιόντα έχουν το ίδιο πλήθος ηλεκτρονιακών στιβάδων (ίδιο $n_{\text{εξ}}$) όμως το ${}_{19}\text{K}^+$ έχει μεγαλύτερο πυρηνικό φορτίο από το ${}_{16}\text{S}^{2-}$.
Επειδή λοιπόν, ο πυρήνας του ${}_{16}\text{S}^{2-}$ έχει μικρότερο φορτίο (16p) από του ${}_{19}\text{K}^+$ (19p), η ελκτική δύναμη του πυρήνα του ${}_{16}\text{S}^{2-}$ στα ηλεκτρόνια της εξωτερικής στιβάδας είναι μικρότερη από του ${}_{19}\text{K}^+$, οπότε το ${}_{16}\text{S}^{2-}$ έχει μεγαλύτερο μέγεθος από το ${}_{19}\text{K}^+$.

- β.** Ισχύουν οι παρακάτω εξισώσεις :

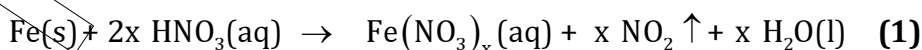

Επειδή η τελευταία αντίδραση είναι εξώθερμη ($\Delta H < 0$) αν αυξήσουμε τη θερμοκρασία στους $\theta_2 > \theta_1^\circ\text{C}$, μειώνεται η τιμή της σταθεράς ισορροπίας και ισχύει ότι: $K_{c,2} < 0,25$.

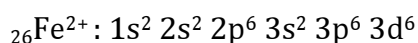
- B3.** Ο συμπληρωμένος πίνακας είναι:

Ηλεκτρονιακή δόμηση	Περίοδος Π.Π.	Τομέας Π.Π.	Ομάδα Π.Π.
$1s^2$	1 ^η	s	18 ^η ή VIII _A
$1s^2 2s^2 2p^6 3s^2 3p^6 3d^5 4s^1$	4 ^η	d	6 ^η

- B4. α.** Η συμπληρωμένη χημική εξίσωση (1) είναι:

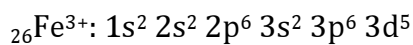

- β.** Οι ηλεκτρονιακές δομές του ${}_{26}\text{Fe}^{2+}$ και του ${}_{26}\text{Fe}^{3+}$ στη θεμελιώδη τους κατάσταση είναι:

2018 | Φάση 2 | Διαγωνίσματα Επανάληψης

Παρατηρούμε ότι στο ιόν ${}_{26}\text{Fe}^{3+}$ η υποστιβάδα 3d είναι ημισυμπληρωμένη (με 5 ηλεκτρόνια) και έτσι η δομή αυτή έχει μεγαλύτερη σταθερότητα σε σχέση με αυτήν του ${}_{26}\text{Fe}^{2+}$ που δεν έχει ημισυμπληρωμένη την υποστιβάδα 3d (έχει 6 ηλεκτρόνια). Άρα το ιόν ${}_{26}\text{Fe}^{3+}$ είναι σταθερότερο.

γ1. Η σχέση που συνδέει τις αρχικές ταχύτητες της αντίδρασης είναι η:

$$\text{IV) } U_3 > U_2 > U_1 > U_4$$

Αιτιολόγηση:

Η αρχική ταχύτητα της αντίδρασης επηρεάζεται από την αρχική συγκέντρωση του αντιδρώντος HNO_3 και από την επιφάνεια επαφής του στερεού αντιδρώντος Fe . Συγκεκριμένα, **η αύξηση της αρχικής συγκέντρωσης του HNO_3 αυξάνει την αρχική ταχύτητα της αντίδρασης** γιατί αυξάνει τις αποτελεσματικές συγκρούσεις μεταξύ των αντιδρώντων. Επίσης, **με τη μείωση του μεγέθους των κόκκων του Fe** αυξάνεται η επιφάνεια επαφής του στερεού αντιδρώντος, αυξάνονται οι αποτελεσματικές συγκρούσεις μεταξύ των αντιδρώντων και **αυξάνεται η αρχική ταχύτητα της αντίδρασης**.

Με βάση τα δεδομένα του πίνακα για τα 4 πειράματα προκύπτει ότι:

- Στο 3^ο πείραμα που έχουμε ταυτόχρονα τη μεγαλύτερη αρχική συγκέντρωση του αντιδρώντος HNO_3 και το μικρότερο μέγεθος κόκκων Fe , θα έχουμε τη μεγαλύτερη αρχική ταχύτητα της αντίδρασης.
- Στο 4^ο πείραμα που έχουμε ταυτόχρονα τη μικρότερη αρχική συγκέντρωση του αντιδρώντος HNO_3 και το μεγαλύτερο μέγεθος κόκκων Fe , θα έχουμε τη μικρότερη αρχική ταχύτητα της αντίδρασης.
- Μεταξύ του 1^{ου} και του 2^{ου} πειράματος που έχουμε ίδιο μέγεθος κόκκων Fe τη μεγαλύτερη αρχική ταχύτητα αντίδρασης θα έχουμε στο 2^ο πείραμα όπου έχουμε τη μεγαλύτερη αρχική συγκέντρωση του αντιδρώντος HNO_3 .

Από όλα τα παραπάνω προκύπτει τελικά για τις αρχικές ταχύτητες ότι:

$$U_3 > U_2 > U_1 > U_4$$

2018 | Φάση 2 | Διαγωνίσματα Επανάληψης

γ2. Η σχέση που συνδέει τους όγκους του NO_2 που παράγονται είναι η:

$$\text{I)} \quad V_3 > V_2 = V_4 > V_1$$

Αιτιολόγηση:

Με δεδομένο ότι σε κάθε πείραμα προσθέτουμε περίσσεια σκόνης Fe, ο όγκος του παραγόμενου αερίου NO_2 στις ίδιες συνθήκες (STP) εξαρτάται μόνο από τα αρχικά mol του HNO_3 . Συγκεκριμένα, **όσο αυξάνονται τα αρχικά mol του HNO_3 θα αυξάνεται και ο όγκος του παραγόμενου αερίου NO_2 στις ίδιες συνθήκες.**

Με βάση τα δεδομένα του πίνακα για τα 4 πειράματα προκύπτει ότι:

- Στο 1^ο πείραμα: $n_1 = C_1 \cdot V_1 = 2 \cdot 0,05 = 0,1 \text{ mol HNO}_3$
- Στο 2^ο πείραμα: $n_2 = C_2 \cdot V_2 = 4 \cdot 0,05 = 0,2 \text{ mol HNO}_3$
- Στο 3^ο πείραμα: $n_3 = C_3 \cdot V_3 = 4 \cdot 0,1 = 0,4 \text{ mol HNO}_3$
- Στο 4^ο πείραμα: $n_4 = C_4 \cdot V_4 = 2 \cdot 0,1 = 0,2 \text{ mol HNO}_3$

Από όλα τα παραπάνω προκύπτει τελικά για τους όγκους παραγόμενου αερίου NO_2 στις ίδιες συνθήκες ότι:

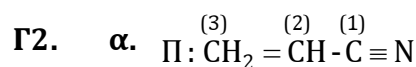
$$V_3 > V_2 = V_4 > V_1$$

ΘΕΜΑ Γ

- Γ1. A: $\text{CH} \equiv \text{CH}$
B: $\text{CH}_3 - \text{CH} = \text{O}$
Γ: $\text{CH}_3 - \text{CH}_2 - \text{OH}$
Δ: $\text{CH}_3 - \text{CH}_2 - \text{Cl}$
E: $\text{CH}_3 - \text{CH}_2 - \text{MgCl}$
Ζ: $\text{CH}_3 - \text{CH}_2 - \underset{\text{OH}}{\text{CH}} - \text{CH}_3$
Θ: $\text{CH}_3 - \text{CH}_2 - \text{COONa}$

2018 | Φάση 2 | Διαγωνίσματα Επανάληψης

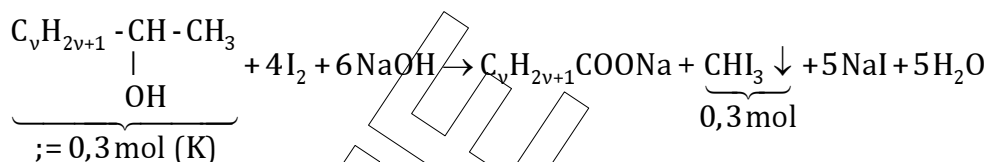

- β. Ο C (1) έχει υβριδισμό sp
Ο C (2) έχει υβριδισμό sp^2
Ο C (3) έχει υβριδισμό sp^2
Η ένωση Π έχει 6 σίγμα (σ) και 3 πι (π) δεσμούς.

Γ3. α. Βρίσκουμε τα mol του ιωδοφορμίου (CHI_3) που είναι το κίτρινο ίζημα:

$$n = \frac{m}{Mr} = \frac{118,2}{394} = 0,3 \text{ mol}$$

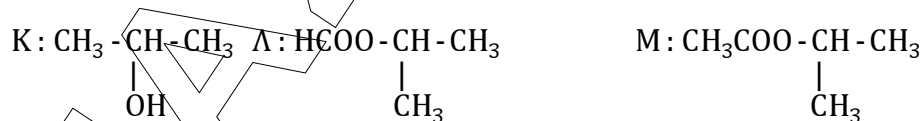
Η αλκοόλη (K) δίνει την ιωδοφορμική αντίδραση από την οποία βρίσκουμε τα mol της:

Για την αλκοόλη (K) βρίσκουμε τη σχετική μοριακή μάζα και στη συνέχεια το v :

$$Mr = \frac{m}{n} = \frac{18}{0,3} = 60 \Rightarrow 14v + 46 = 60 \Leftrightarrow v = 1$$

Άρα ο συντακτικός τύπος της (K) και των εστέρων (Λ) και (Μ) είναι:

- β. Στο δοχείο που περιέχει άλλα 0,3 mol της αλκοόλης (K), προσθέτουμε ταυτόχρονα μ mol HCOOH και λ mol CH_3COOH οπότε αποκαθίστανται οι παρακάτω ισορροπίες εστεροποίησης:

2018 | Φάση 2 | Διαγωνίσματα Επανάληψης

	$\text{HCOOH} + \text{CH}_3 - \underset{\text{OH}}{\text{CH}} - \text{CH}_3 \rightleftharpoons \text{HCOO} - \underset{\text{CH}_3}{\text{CH}} - \text{CH}_3 + \text{H}_2\text{O}$			
Αρχικά (mol)	λ	0,3	-	-
Α. / Π. (mol)	$-x$	$-x$	$+x$	$+x$

	$\text{CH}_3\text{COOH} + \text{CH}_3 - \underset{\text{OH}}{\text{CH}} - \text{CH}_3 \rightleftharpoons \text{CH}_3\text{COO} - \underset{\text{CH}_3}{\text{CH}} - \text{CH}_3 + \text{H}_2\text{O}$			
Αρχικά (mol)	μ	0,3	-	-
Α. / Π. (mol)	$-\psi$	$-\psi$	$+\psi$	$+\psi$

Στην κατάσταση της χημικής ισορροπίας στο δοχείο περιέχονται:

HCOOH: $(\lambda - x)$ mol,

(K): $\text{CH}_3 - \underset{\text{OH}}{\text{CH}} - \text{CH}_3$: $[0,3 - (x + \psi)]$ mol,

(Λ): $\text{HCOO} - \underset{\text{CH}_3}{\text{CH}} - \text{CH}_3$: x mol,

H₂O: $(x + \psi)$ mol,

CH₃COOH: $(\mu - \psi)$ mol,

(M): $\text{CH}_3\text{COO} - \underset{\text{CH}_3}{\text{CH}} - \text{CH}_3$: ψ mol,

Για τις σταθερές ισορροπίας των δυο εστεροποιήσεων ισχύουν:

$$K_{c,1} = \frac{[\Lambda] \cdot [\text{H}_2\text{O}]}{[\text{HCOOH}] \cdot [\text{K}]} \Rightarrow \frac{\frac{x}{V} \cdot \frac{(x + \psi)}{V}}{\frac{\lambda - x}{V} \cdot \frac{[0,3 - (x + \psi)]}{V}} = 4 \Leftrightarrow$$

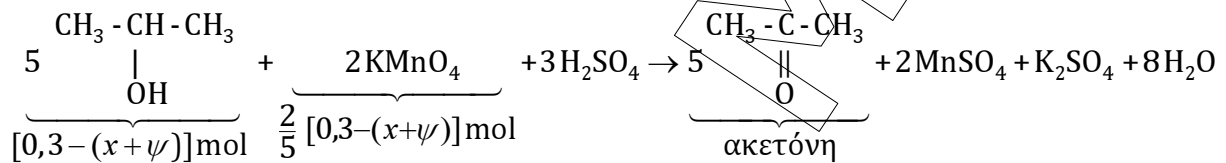
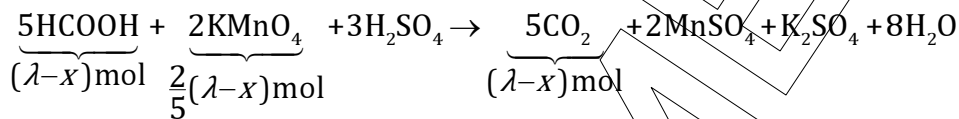
$$\Leftrightarrow \frac{x \cdot (x + \psi)}{(\lambda - x) \cdot [0,3 - (x + \psi)]} = 4 \quad (1)$$

2018 | Φάση 2 | Διαγωνίσματα Επανάληψης

$$K_{c,2} = \frac{[M] \cdot [H_2O]}{[CH_3COOH] \cdot [K]} \Rightarrow \frac{\frac{\psi}{V} \cdot \frac{(x+\psi)}{V}}{\frac{\mu-\psi}{V} \cdot \frac{[0,3-(x+\psi)]}{V}} = 4 \Leftrightarrow \frac{\psi \cdot (x+\psi)}{(\mu-\psi) \cdot [0,3-(x+\psi)]} = 4 \quad (2)$$

Από το μίγμα της ισορροπίας οξειδώνονται μόνο το HCOOH και η αλκοόλη (K):

Για το CO₂ που είναι το αέριο που εκλύεται και θολώνει το ασβεστόνεο τα mol του είναι:

$$n = \frac{V}{V_m} = \frac{1,12}{22,4} = 0,05 \text{ mol} \Rightarrow \lambda - x = 0,05 \quad (3)$$

Τα mol του KMnO₄ που αποχρωματίστηκαν από το μίγμα της ισορροπίας είναι:

$$n = C \cdot V = 0,2 \cdot 0,3 = 0,06 \text{ mol} \Rightarrow \frac{2}{5}(\lambda - x) + \frac{2}{5}[0,3 - (x + \psi)] = 0,06 \Leftrightarrow$$
$$(\lambda - x) + [0,3 - (x + \psi)] = 0,15 \quad (4)$$

Από τις εξισώσεις (3) και (4) προκύπτει ότι:

$$[0,3 - (x + \psi)] = 0,1 \quad (5) \quad \text{και} \quad (x + \psi) = 0,2 \quad (6)$$

Από τις εξισώσεις (1), (3), (5) και (6) προκύπτει ότι: $x = 0,1$ (7)

Από τις εξισώσεις (3) και (7) προκύπτει ότι: $\lambda = 0,15 \text{ mol}$

Από τις εξισώσεις (6) και (7) προκύπτει ότι: $\psi = 0,1$ (8)

Τέλος από τις εξισώσεις (2), (5), (6), (7) και (8) προκύπτει ότι:

$$\mu = 0,15 \text{ mol}$$

2018 | Φάση 2 | Διαγωνίσματα Επανάληψης

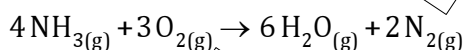
γ. Οι αποδόσεις των δύο εστεροποιήσεων είναι αντίστοιχα:

$$\alpha_1 = \frac{\text{ποσότητα εστέρα (Λ) πραγματική}}{\text{ποσότητα εστέρα (Λ) θεωρητική}} = \frac{x}{0,15} = \frac{0,1}{0,15} \Leftrightarrow \alpha_1 = \frac{2}{3}$$

$$\alpha_2 = \frac{\text{ποσότητα εστέρα (Μ) πραγματική}}{\text{ποσότητα εστέρα (Μ) θεωρητική}} = \frac{\psi}{0,15} = \frac{0,1}{0,15} \Leftrightarrow \alpha_2 = \frac{2}{3}$$

ΘΕΜΑ Δ

Δ1. Οι συντελεστές στην οξειδοαναγωγική αντίδραση. (1) είναι $\beta = 4, \gamma = 3, \delta = 6$ και $\varepsilon = 2$ οπότε η εξίσωση (1) είναι:

Δ2. α. Οι καμπύλες (I) και (II) αφορούν τα αντιδρώντα NH_3 και O_2 καθώς οι συγκεντρώσεις τους μειώνονται με την πάροδο του χρόνου. Από τη στοιχειομετρία της αντίδρασης ισχύει για τη μέση ταχύτητα της αντίδρασης:

$$v = \frac{\Delta[\text{NH}_3]}{4\Delta t} = \frac{\Delta[\text{O}_2]}{3\Delta t} = \frac{\Delta[\text{H}_2\text{O}]}{6\Delta t} = \frac{\Delta[\text{N}_2]}{2\Delta t} \quad (1)$$

Από την σχέση (1) προκύπτει ότι:

$$\frac{\Delta[\text{NH}_3]}{\Delta[\text{O}_2]} = \frac{4}{3} \quad (2)$$

Από την έναρξη της αντίδρασης ($t = 0$) μέχρι την ολοκλήρωσή της ($t = 10 \text{ sec}$) για τις καμπύλες (I) και (II) ισχύει ότι:

$$\frac{\Delta[\text{II}]}{\Delta[\text{I}]} = \frac{-0,2}{-0,15} = \frac{4}{3} \quad (3)$$

Άρα η καμπύλη (I) αντιστοιχεί στο O_2 και η καμπύλη (II) στην NH_3 .

Οπότε προκύπτει ο παρακάτω πίνακας τιμών:

	$4\text{NH}_{3(g)} + 3\text{O}_{2(g)} \rightarrow 6\text{H}_2\text{O}_{(g)} + 2\text{N}_{2(g)}$			
Αρχικά ($t = 0$)	0,40 M	0,15 M	-	-
Α. / Π.	-0,20 M	-0,15 M	0,30 M	0,10 M
Τελικά ($t = 10 \text{ s}$)	0,20 M	-	0,30 M	0,10 M

2018 | Φάση 2 | Διαγωνίσματα Επανάληψης

Τελικά από τη σχέση (1) προκύπτει για τη μέση ταχύτητα της αντίδρασης από την έναρξη μέχρι την ολοκλήρωσή της:

$$v = -\frac{\Delta[\text{NH}_3]}{4\Delta t} = -\frac{0,20 - 0,40}{4 \cdot 10} = \frac{0,20}{4 \cdot 10} \quad \text{ή} \quad v = 0,005 \frac{\text{mol}}{\text{L} \cdot \text{s}}$$

β. IV) $v_{\text{NH}_3} = 0,05 \frac{\text{mol}}{\text{L} \cdot \text{s}}$.

Αιτιολόγηση (δεν απαιτείται):

Ισχύει ότι η μέση ταχύτητα κατανάλωσης της NH_3 από την έναρξη μέχρι την ολοκλήρωσή της αντίδρασης είναι $v_{\text{NH}_3(0-10)} = 4 \cdot v = 4 \cdot 0,005 = 0,02 \frac{\text{mol}}{\text{L} \cdot \text{s}}$.

Ο ρυθμός μεταβολής της συγκέντρωσης της NH_3 μειώνεται με φθίνοντα ρυθμό, όπως φαίνεται και από την καμπύλη (II) που αντιστοιχεί στην NH_3 . Έτσι, η μέση ταχύτητα κατανάλωσης της NH_3 για το χρονικό διάστημα $t = 0$ έως $t = 2$ sec πρέπει να είναι μεγαλύτερος από αυτόν του χρονικού διαστήματος $t = 0$ έως $t = 10$ sec δηλαδή, πρέπει να είναι

$$v_{\text{NH}_3(0-2)} > v_{\text{NH}_3(0-10)} = 0,02 \frac{\text{mol}}{\text{L} \cdot \text{s}}$$

Από τις τιμές που έχουν δοθεί η μόνη που συμφωνεί με την διαπίστωση αυτή είναι η: IV) $v_{\text{NH}_3} = 0,05 \frac{\text{mol}}{\text{L} \cdot \text{s}}$.

- Δ3. α. Με τη συνεχή προσθήκη διαλύματος NaOH το pH τείνει στην τιμή του pH του διαλύματος που προσθέτουμε. Παρατηρούμε από την καμπύλη ογκομέτρησης ότι με συνεχή προσθήκη πρότυπου διαλύματος NaOH το pH τείνει στην τιμή $\text{pH} = 13$.

Έτσι, πρέπει το pH του πρότυπου διαλύματος NaOH να είναι $\text{pH} = 13$ και το $\text{pOH} = \text{pK}_w - \text{pH} = 14 - 13 = 1$.

	NaOH	$\rightarrow$	Na^+	+	OH^-
Αρχικά	C M		-		-
Τελικά	-		C M		C M

Αφού $\text{pOH} = 1$, πρέπει $[\text{OH}^-] = 10^{-1}\text{M}$ άρα $C = 10^{-1}\text{M}$.

2018 | Φάση 2 | Διαγωνίσματα Επανάληψης

β. Στο ισοδύναμο σημείο της ογκομέτρησης έχουν προστεθεί:

$$n = C \cdot V = 0,1 \cdot 0,1 = 0,01 \text{ mol NaOH}$$

$$n = C_1 \cdot V_1 = C_1 \cdot 0,1 \text{ mol HCOOH}$$

	HCOOH	NaOH	HCOONa	H ₂ O
Αρχικά (mol)	0,01	0,1C ₁	-	
A. / Π. (mol)	-0,01	-0,01	0,01	
Τελικά (mol)	-		0,01	

Άρα, πρέπει $0,1C_1 - 0,01 = 0 \Rightarrow C_1 = 0,1 \text{ M}$.

γ. Τη στιγμή που έχουν προστεθεί 50 mL πρότυπου διαλύματος NaOH όταν δηλαδή έχουν προστεθεί $n = C \cdot V = 0,1 \cdot 0,05 = 0,005 \text{ mol NaOH}$, έχει γίνει ημιεξουδετέρωση του ογκομετρούμενου διαλύματος HCOOH:

	HCOOH	NaOH	HCOONa	H ₂ O
Αρχικά (mol)	0,01	0,005	-	
A. / Π. (mol)	-0,005	-0,005	0,005	
Τελικά (mol)	0,005	-	0,005	

Δηλαδή, προκύπτει ρυθμιστικό διάλυμα: HCOOH / HCOO⁻:

$$\text{HCOOH}, C_{\text{οξέος}} = \frac{0,005}{0,15} = \frac{1}{30} \text{ M}$$

$$\text{HCOO}^-, C_{\text{βάσης}} = \frac{0,005}{0,15} = \frac{1}{30} \text{ M} \quad (\text{HCOONa} \rightarrow \text{HCOO}^- + \text{Na}^+)$$

Εφαρμόζουμε την εξίσωση Henderson- Hasselbalch για το ρυθμιστικό διάλυμα:

$$\text{pH} = \text{pKa}(\text{HCOOH}) + \log \frac{C_{\text{βάσης}}}{C_{\text{οξέος}}} = \text{pKa}(\text{HCOOH}) + \log \frac{\frac{1}{30}}{\frac{1}{30}} = \text{pKa}(\text{HCOOH})$$

2018 | Φάση 2 | Διαγωνίσματα Επανάληψης

Από την καμπύλη ογκομέτρησης τη στιγμή αυτή προκύπτει ότι $pH = 4$ άρα:

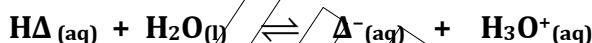
$$PKa(HCOOH) = pH = 4 \Rightarrow Ka(HCOOH) = 10^{-4}$$

Στο ογκομετρούμενο διάλυμα:

	$HCOOH + H_2O \rightleftharpoons HCOO^- + H_3O^+$
Αρχικά	$10^{-1} M$
I. I.	$(10^{-1} - x) M$ $x M$ $x M$

$$K_a(HCOOH) = \frac{\varphi^2}{10^{-1} - \varphi} \approx \frac{\varphi^2}{10^{-1}} \Rightarrow \varphi = \sqrt{10^{-4} \cdot 10^{-1}} = \sqrt{10^{-5}} \Rightarrow [H_3O^+]_{\delta/\tau\omicron\varsigma} = 10^{-2.5} M$$

Στο ογκομετρούμενο διάλυμα ο δείκτης ΗΔ που έχουμε προσθέσει (λίγες σταγόνες) είναι ασθενές οξύ οπότε στο υδατικό διάλυμα ιοντίζεται ως εξής:

Εκφράζουμε την σταθερά ιοντισμού (K_a) του ΗΔ:

$$K_a(H\Delta) = \frac{[\Delta^-] \cdot [H_3O^+]_{\delta/\tau\omicron\varsigma}}{[H\Delta]} \Rightarrow \frac{[\Delta^-]}{[H\Delta]} = \frac{[H_3O^+]_{\delta/\tau\omicron\varsigma}}{K_a(H\Delta)} \quad (1)$$

Ισχύει ότι $PKa(H\Delta) = 7,5$ οπότε: $K_a(H\Delta) = 10^{-7.5}$

Από τη σχέση (1) τελικά προκύπτει ότι ο λόγος των συγκεντρώσεων των συζυγών μορφών του δείκτη είναι:

$$\frac{[H\Delta]}{[\Delta^-]} = \frac{10^{-2.5}}{10^{-7.5}} \Rightarrow \frac{[H\Delta]}{[\Delta^-]} = 10^5$$

δ. Στα 100 mL ογκομετρούμενου διαλύματος (Υ1) περιέχονται:

$$n = C_1 \cdot V_1 = 0,1 \cdot 0,1 = 0,01 \text{ mol HCOOH}$$

Έστω ότι τα ελάχιστα mol Mg που πρέπει να προσθέσουμε είναι σε ω mol, οπότε διακρίνουμε τις εξής περιπτώσεις:

Περίπτωση 1^η: Αν τα HCOOH και Mg αντιδράσουν πλήρως ($\omega = 0,005$ mol), τότε:

2018 | Φάση 2 | Διαγωνίσματα Επανάληψης

	$2\text{HCOOH} + \text{Mg} \rightarrow (\text{HCOO})_2\text{Mg} + \text{H}_2 \uparrow$			
Αρχικά (mol)	0,01	0,005	-	-
Α. / Π. (mol)	-0,01	-0,005	0,005	0,005
Τελικά (mol)	-	-	0,005	0,005

Στο τελικό διάλυμα (Υ2) περιέχεται μόνο το $(\text{HCOO})_2\text{Mg}$ με συγκέντρωση:

$$C_2 = \frac{n}{V_2} = \frac{0,005}{0,1} = 0,05 \text{ M}$$

	$(\text{HCOO})_2\text{Mg} \rightarrow 2 \text{HCOO}^- + \text{Mg}^{2+}$		
Αρχικά	0,05 M	-	-
Τελικά	-	10^{-1} M	0,05 M

$\text{Mg}^{2+} + \text{H}_2\text{O} \nrightarrow$ (το $\text{Mg}(\text{OH})_2$ είναι ισχυρή βάση)

	$\text{HCOO}^- + \text{H}_2\text{O} \rightleftharpoons \text{HCOOH} + \text{OH}^-$		
Αρχικά	10^{-1} M	-	-
I. I.	$(10^{-1} - \varphi) \text{ M}$	$\varphi \text{ M}$	$\varphi \text{ M}$

$$K_a(\text{HCOOH}) \cdot K_b(\text{HCOO}^-) = K_w \Rightarrow K_b(\text{HCOO}^-) = \frac{K_w}{K_a(\text{HCOOH})} = \frac{10^{-14}}{10^{-4}} = 10^{-10}$$

$$K_b(\text{HCOO}^-) = \frac{\varphi^2}{10^{-1} - \varphi} \approx \frac{\varphi^2}{10^{-1}} \Rightarrow \varphi = [\text{OH}^-] = 10^{-5,5} \text{ M}$$

Άρα $\text{pOH} = 5,5$ και $\text{pH} = 8,5$ (Δεκτή περίπτωση)

Περίπτωση 2^η: Αν το HCOOH περισσεύει ($\omega < 0,005 \text{ mol}$), τότε προκύπτει διάλυμα με $\text{pH} < 8,5$ (Απορρίπτεται).

Περίπτωση 3^η: Αν το Mg περισσεύει ($\omega > 0,005 \text{ mol}$), τότε προκύπτει διάλυμα με $\text{pH} = 8,5$, αλλά **απορρίπτεται γιατί θέλουμε την ελάχιστη ποσότητα Mg**.

Τελικά η ελάχιστη ποσότητα Mg είναι $\omega = 0,005 \text{ mol}$ και ο όγκος του αερίου H_2 σε STP είναι $V = 0,005 \cdot 22,4$ δηλαδή $V = 0,112 \text{ L}$ ή **112 mL**.